

במה ללומדי התורה

עומקא דפרשה

- קידוש לבנה בבין השמשות
- המתנת ג' ימים מהמולד
- סוף זמן קידוש לבנה
- שואל בענין
- ביאור ברכת הלבנה
- שער הציון

- קידוש לבנה ברוב עם
- ברכת הנהנין או הראיה
- גדר ברכת הלבנה
- קידוש לבנה בעשיית
- תחילת זמן קידוש לבנה
- אמירת שלום עליכם

פר' בא - בענין קידוש לבנה

ערש"ק ז' שבט תש"ע

קידוש לבנה ברוב עם

הרב רפאל ונדרולדה

א. הביאור הלכה סי' תכ"ו ד"ה אלא, כתב דלפי מה שהוכיח החיי אדם בכלל ס"ח, דבשלושה אנשים נמי נקרא ברוב עם, אין צריך להמתין בשביל עשרה אנשים עד ליל י', ובפרט בחורף בימי העננים.

ובחיי אדם שם בסעיף י"א הוכיח זאת ממנחות ס"ב. ששם מבואר ששלושה כהנים התעסקו בחזה ושוק וחלבי השלמים, אחד הביאם מבית המטבחים, השני הניף, והשלישי הוליך למזבח להקטיר, והטעם שלא נעשה הכל בכהן אחד, משום ברוב עם הדרת מלך. ומזה מוכיח הח"א שבשלושה מיקרי רוב עם.

והנה בחולין כ"ט. איתא בהא דכהן גדול ביוהכ"פ הביאו לו את התמיד קרצו ומרק אחר שחיטה על ידו ואקשינו, למה לי למרק, ומשנינו "מצוה למרק", ופרש"י, מצוה למרק משום דם, ואני שמעתי ביומא שמשום ברוב עם הדרת מלך וכו' עכ"ל. והרי כאן אין שלושה, אלא רק שניים, כה"ג השוחט, והממרק, בכל זאת מיקרי ברוב עם, וגם בגמ' במנחות הנ"ל אין ראי' שבשניים לא נקרא ברוב עם, אלא רק שבשלושה נקרא יותר רוב עם.

שוב ראיתי בכה"מ פ"א מברכות הי"ב שכתב בשם הרמ"ק ז"ל וז"ל: ומהי דאמרינן אחד מברך לכולן משום ברוב עם הדרת מלך, נמצא דלכל דבר יש בו רוב עם, טפי עדיף כשמברך אחד בעבור כולם, וכן דעת רב אלפס, וההיא דפרק כל הקשר דברך כל חד לנפשיה, מפרשינן ליה דוקא בשנים עכ"ל. מבואר להדיא כדברי הח"א שבלושה דוקא מיקרי רוב עם ולא בשניים, אבל ברש"י הנ"ל מבואר לכאורה שאפי' בשניים מיקרי רוב עם.

ב. קידוש באמצע ברכות ק"ש.

ב. הביאור הלכה בסוף סימן תכ"ו הביא בשם הנוב"י סי' מ"א, בחודש מעונן ולא היה יכול לקדש הלבנה, והי' קורא ק"ש, ונראתה הלבנה, ואם ימתין עד אחר ק"ש ותפלה יכלה הזמן של קידוש לבנה, יש לו לפסוק אפילו באמצע הפרק ולקדש, עיי"ש. והנה הנוב"י תלה ענין זה במח' של המ"א והתבואות שור לגבי הפסק בברכות ק"ש בשביל ברכת רעם וברק, שלדעת המ"א בסי' ס"ו מותר להפסיק, והתבואות שור אוסר, ומסיים הנוב"י דכיון שהוא שעת הדחוק יש לסמוך על המ"א, אך יש להעיר שהמשנ"ב בסי' ס"ו ס"ק י"ט מביא את המחלוקת הנ"ל ולא הכריע, וכאן בקדוש לבנה סותם שמותו להפסיק, והרי הא בהא תליא כמפורש בנוב"י. עוד יש לדון בזה, דהנה הבה"ל בריש הסימן דן האם סומא חייב בקדוש לבנה, ומביא שהמהרש"ל מחייב כיון שהברכה נתקנה על חדוש העולם, וגם הסומא נהנה מהלבנה, עיי' שאחרים מוליכין אתו לאורה. ובשם מהריק"ש ורדב"ז כתב שפטור, כיון שצריך דוקא להביט בלבנה וכלשון מסכת סופרים "ותולה עיניו כנגדה".

ומסתבר שלדעת המהריק"ש והרדב"ז החיוב לקדש חל רק לאחר שראה, אבל אין חיוב לראות את הלבנה כדי לקדשה, אלא רק מצוה ומעתה המברך ברכות ק"ש, ונודע לו שהתגלתה הלבנה, ועדיין לא הביט בלבנה, י"ל שלא יסתכל בה ולא יכנס כלל לחיוב, ולא דמי לברכת רעם וברק שכבר שמע וראה והתחייב בברכה, אמנם לדעת המהרש"ל שגם סומא חייב, ע"כ שהחיוב חל גם קודם שראה, ודומה ממש לברכת רעם וברק.

קידוש לבנה - ברכת הנהנין או הראיה

הרב חיים ליב בלאט

גדר ברכת הלבנה בחידושה, י"ל בג' פנים. או ברכת הראיה על מעשה בראשית כמו הרואה מעשה בראשית, אלא שכאן נתקן נוסח לעצמו. א"נ הודאה על אור הלבנה, כמו שמברכין בכל יום יוצר המאורות, ובהתחדשה מברכין ברכה לעצמו, או ד"א דברכה על חידוש החודש שהוא קובע המועדים ואינה כלל על האור שבלבנה.

ולכא"ו יש ראיות ונפק"מ לכ"א מהצדדים. א. הנה במד"ר (שמות פט"ו כ"ד) הרואה לבנה היאך צריך לברך בזמן שהיו ישראל מקדשים יש מן רבנן אמרין ברוך מחדש חדשים ויש מן רבנן אמרין מקדש חדשים, ופי' היפ"ת דהספק על הרואה לבנה בחידושה, והסתפק היאך היה נוסח קידוש לבנה בזמן שהיו מקדשים ע"פ הראיה, דבזה"ז לא שייך לומר מקדש חדשים דאין מקדשים. אבל בזמן הבית הסתפק. עכ"ד. הרי להדיא דמברכין על חידוש החודש ולא על אורה של הלבנה, אלא דרבו שם הפירושים ע"י רד"ל ומהר"ו. אולם הנוסח בקידוש לבנה לסיים מקדש חדשים הובא באגור וז"ל יש אומרים ומסיימים מקדש חדשים וי"א מחדש החדשים. ובמעשה רב (אות ק"ס) הובא עדות ר' בנימין משקלאב על מנהג הגר"א לברך מקדש חדשים. [אולם במסכת סופרים נוסחתו מחדש חדשים עיי"ש, וכן במע"ר כתב ששום א' מהעומדים לפניו לא שמע האי נוסח] עפ"ז פשיטא דאין הברכה על אורה של הלבנה אלא על קדושת החדשים הבא ע"י חידוש הלבנה. וכן יש להביא ראיה מהגמ' סנהדרין מ"ב. כל המברך על הלבנה בזמנה כאילו מקבל פני שכינה כתיב הכא החדש הזה לכם וכתוב התם זה קלי ואונוהו. הרי להביא פסוק הנאמר בקידוש החדש כסמך לברכת הלבנה.

ב. אולם ברמ"א בסי' תכ"ו הביא בשם האגור. ואין מברכין על הלבנה אלא בלילה בעת שהלבנה זורחת ונהנים מאורה, ומקורו מהרע"מ פרשת כי תשא ונ"ל ולבתר דאתחזי סיהרא דיאתו לאורה מברך וכו'. הרי דמשום ברכת הנהנים מברכין לה. וכן לענין אם מברכין על הלבנה הנראית דרך העננים כתב הרדב"ז (ח"א סי' שמ"א) דאם הוא מאיר דרך העננים עד שנהנים מאורה מברך ואם לאו אין מברך. הובא דבריו באחרונים, הרי דתלו הברכה בהנאה. וכן לענין זמן הברכה כתב הרבנו יונה ספ"ד דברכות משעה שמתוק האור שלה והאדם הנה ממנה שהיא אחר ב' או ג' ימים. הרי דצריך הנאה בשעת הברכה.

ומהשתא צ"ע בדברי האגור מדידיה אדידיה דאם יש נוסח מקדש חדשים בע"כ הברכה על קדושת ראש חדש, ומי"ט צריך שיעור של נהנה מאורה. וי"ל דצריך ראית הלבנה ו"הלבנה" אינה גלגל הלבנה אלא "אורה של הלבנה" כלשון הפסוק והיו למאורות להאיר על הארץ ואינה רק טעם ליציאת המאורות אלא תכונה, שהלבנה היא מאיר על הארץ ואם אין רואה האור על הארץ חסר בראית הלבנה.

ג. ברמב"ם פ"י ברכות הי"ז אם לא בירך לילה ראשון מברך עד שתתמלא הלבנה. מבואר דצריך זמנה הוא בלילה הראשון ואם היה ברכה על האורה אדרבה כמה דגדול הנוריה עדיף טפי, אבל הוא משום קדושת המועדים עיקר הזמן הוא ביום הראשון, ושאר החדש רק משום שעדיין ניכר יום הראשון עד שתתמלא, ולפי"ז באמת עיקר זמנה היא לילה הראשון, ואם איחר לילה הראשון שוים כולם לתשלומין.

ד. אם מברכין מתוך הבית במקום שרואין הלבנה אבל הנאה מן הלבנה אין. בברכי יוסף סי' תכ"ו הביא בשם הרב זקן אהרן שהוכיח מלשון הרמ"א הנ"ל ונהנים מאורה שצריך הנאה. והברכ"י חולק ע"פ שיטת הרמב"ם שמברכין מליל ראשון דאז הנאה ליכא מוכח שא"ז הנאה. אולם לא פירש דבריו אם משום ברכת הראיה על מעשה בראשית, או הודאה על חידוש הלבנה למועדים.

ה. להרמב"ם שמברכין מליל ראשון יל"ע אם היא אפי' ראשון למולד אפי' קודם ראש חדש. או ליל ראשון לחדש דהיינו לילה הראשון אחר ראש חדש דבלילה אין מקדשין את החדש, או אפי' ליל ראש חדש כיון דאחר הקידוש חל ראש חדש למפרע על כל היום. ויל"ע.

ו. במעשה רב (סימן קנ"ט) הובא לברך תיכף אחר ג' ימים ולא להתמתין למוצאי שבת או ז' ולכא"ו אם הברכה על ראית הלבנה היה יכול להתמתין מלהסתכל בה עד מוצ"ש וכמב' במסכת סופרים דזמן הברכה במוצ"ש [א"כ הו"ל ראיה לחלוק ע"ז ולא חש לה כלל] אבל אם הברכה על הנאת "אורה" של הלבנה זה בעי"כ נהנה. ויל"ע.

בגדר ברכת הלבנה

הרב שמעון וולך

בגמ' סנהדרין (מב.) מובא הדין שמברך על הלבנה בחידושה, ובירושלמי בברכות (פ"ט) איתא אמר ר' יהודה הרואה לבנה בחידושה ואומר וכו', ומשמע דהוא מדין ברכת הראיה וכמו ברקים וקשת וכו' דהכלל בזה שמברך על מעשה בראשית שמגיע לפרקים, וה"נ הלבנה שמתחדשת בכל חודש יש לו לברך עליה. אמנם צריך ביאור לפ"ז מה דאיתא בסנהדרין שם שאם לא בירך בזמן חידושה של הלבנה (שהוא לחד מ"ד עד ז' ימים ולחד מ"ד עד ששה עשר) שוב אינו מברך וצ"ל מה טעם יש בזה, וברש"י שם כתב לבאר דאחר שתתמלא פגימתה אי אפשר לברך דלא שייך לומר מחדש חדשים. אמנם הוא גופא צ"ב מה טעם תיקנו נוסח הברכה על חידוש הלבנה ולא על עיקר מציאות הלבנה. ובב"י (סי' תכ"ו) מביא מהכלל בו שכ' טעמא דאין מברכים לאחר שתתמלא פגימתה מכיון שאז הולכת ומתחסרת הלבנה ואין מברכים רק על תוספת אורה ולא על חיסרון. (וצ"ע למ"ד עד ז' ימים מה איכא למימר). ומבואר לפ"ז דאין ה"נ עיקר הברכה שייך גם לאחר שכבר נתמלאת אלא שאין מברכים על חיסרון.

ובשו"ע שם סעי' א' ברמ"א כתב אין לקדש הלבנה אלא בלילה שהלבנה זורחת ונהנין מאורה. והמקור לזה ברבינו יונה בברכות סופ"ד וכו' דלכן אין לברך עד ג' ימים, ועי' מ"ב סק"כ שכן הסכימו האחרונים (ושם הביא מהפמ"ג דבעינן ג' ימים מעת לעת ועי' בזה בסידור ר"י עמדין דיני קידוש לבנה). ונחלקו האחרונים בביאור מה דבעינן שיהנה מאורה אם דזהו עיקר הברכה על הנאת אורה או דלמא עיקר הברכה הוא על עצם הלבנה שמברך על מנהגו של עולם וכמשנ"ל, וההנאה הוא תנאי נוסף דבעינן שיהנה ממנה וכן נקט בשו"ת הר"י מליסא (סי' ז') בתשו' לבעל ספר יהושע והשיג עליו במה שנקט שעיקר הברכה היא על ההנאה ומה"ט השיג גם ע"ד המהרש"ל שסומא יכול לברך ואע"פ שאינו רואה הלבנה מ"מ נהנה ממנה ע"י שאחרים מולכים אותו מאור הלבנה. והנתה"מ חולק ע"ז דעיקר הברכה על הראיה וככל ברכת הראיה וסומא שאינו רואה אע"פ שנהנה אינו מברך.

והנה לרמב"ם שיטה אחרת בזה שכ' בפ"י מהל' ברכות הרואה לבנה בחידושה מברך וכו' ואם לא בירך בלילה הראשון יש לו לברך עליו עד ששה עשר יום. ומבואר דעיקר זמנה מיד בליל המולד ולא ס"ל דבעינן שיהנה מאורה, ומלבד זה מבוי שיטתו דעיקר זמן הברכה בליל א' וכבר העירו דהרמב"ם מפרש מה שאמרו כל החודש בזמנה כאילו מקבל פני שכינה בדזמנה היינו בליל א' (עי' אג"מ או"ח סי' קמ"ג) ומבואר לפ"ז דאין הברכה על מציאות הלבנה ועל מנהגו של עולם כשאר ברכות הראיה, דא"כ למה בעינן בליל א' דווקא.

וביאור שיטתו נראה דעיקר הברכה נתקן על חידוש הלבנה וכמו שיתבאר, דהנה בגמ' בסנהדרין שם איתא אמר ר' אחא בר חנינא א"ר אסי אמר ר' יוחנן כל המברך על החודש בזמנו כאילו מקבל פני שכינה וכו' תנא דבי רבי ישמעאל אלמלא לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהן שבשמים כל חדש וחודש זיים אמר אביי הילכך נימרינהו מעומד.

וביאור הענין בזה מבואר בארוכה בחי' הר"י מלוניל בסנהדרין וז"ל, והטעם, לפי שלא נשאר במלאכת השמים והארץ דבר ניכר ומפורסם לכל מי שהוא חכם לב, ולמי שאינו חכם לב, שיהיה העולם נברא מזמן מועט, ולא היה קדמון, כי אם בחידוש הלבנה הוא ניכר שהשם בכחו מחדשו פעם אחת בכל חודש וחדש, ומכלה אותו מעט מעט עד שלא נשאר בו שום אור בעולם. וזהו לעד ולאות כי יוצר הכל יוצרו מתחילה מאין ויכול להחזירו לאין כשירצה. ומי שמברך להקב"ה על חידושו, מודה לעין כל רואהו שיש לעולם כולו יוצר, וזהו כל האדם, כי כשיאמין האדם בזה ויכיר, יפחד ממנו, ולא יסור ממצותו ימין ושמאל. עכ"ל ומבואר בדבריו דהמברך על הלבנה הוא עדות על בריאת העולם שכמו הלבנה שמתחדשת בכל חודש כמו כן כל העולם נברא ומתחדש ע"י הקב"ה שבראו, וזהו ההקבלת פני שכינה ע"י שמכיר שהקב"ה בורא ועושה הכל. ועד"ז כ' ברבינו יונה בברכות סוף פ"ד דהקב"ה א"ל מסתתר וניכר ע"י מעשיו וכן ע"י שמחדש הלבנה הוא מתגלה לבני אדם וזהו ההקבלת פני שכינה. וע"ע בביאה"ל (ד"ה ומברך) בשם הפמ"ג.

ומבואר דברכת הלבנה הוא הודאה על חידוש הלבנה וכולל נמי הודאה בחידוש העולם שהקב"ה ברא העולם ומחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית. ובה מובן מה דכללו בנוסח הברכה את בריאת העולם בכללותו "אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם", ומשום דזהו מגוף הברכה, שכולל הודאה על חידוש העולם.

ובזה מובן שי' הרמב"ם דס"ל דגדר הברכה הוא על עצם החידוש של הלבנה והוא הודאה שהקב"ה מחדש את העולם בטובו, ולכן עיקר זמנה בתחילת חידושה דווקא, אלא דמ"מ יכול לברך כל זמן חידושה. ולפ"ז מבואר היטב למה אין מברכים לאחר זמן חידושה ופשוט.

קידוש לבנה בעשי"ת

הרב צבי יהודה קראוס

ידוע מה שנחלקו הפוסקים בענין קידוש לבנה בעשי"ת, דדעת הרמ"א בסוף סי' תר"ב שיש להמתין עד מוצאי יוה"כ פ' בכדי שיברך בשמחה שנמחלו עוונותיו, ואילו דעת הגר"א שם דהעיקר להקדים קידוש הלבנה כדי שמצוה זו תכריעהו לכף זכות.

ונראה לבאר מחלוקתם, דהנה כבר כתב הרמב"ם פ"ג דתשובה ה"ג לענין דין של ר"ה, "מי שנמצא צדיק נחתם לחיים, ומי שנמצא רשע נחתם למיתה והבינוני תולין לו עד יום הכפורים, אם עשה תשובה נחתם לחיים ואם לאו נחתם למיתה", והקשו המפרשים דלמה תלה הר"מ הדבר בתשובה, דלכאוי כל שהרבה זכויותיו כבר הכריע את עצמו לכף זכות, וידוע מה שתירץ הגר"י בלזר ז"ל בכוכבי אור, דכיון דימים אלו מסוגלים לתשובה, א"כ עוון המבטל מן התשובה הוא כ"כ גדול עד שאין בכח שאר הזכויות שיעשה להכריע את העוון הזה, ולכן הכל תלוי בתשובה, אולם העמק ברכה עמ' קמ"ו הקשה ע"ז, ודעתו דהא דבעינן תשובה הוא מצד עצמו, "דנהי דמועיל כל השנה להכריע כף זכויות... היינו דוקא עד התיבוע של יום הדין, אבל בר"ה שכבר שקלו עוונותיו ונמצא בינוני שאינו צדיק... מה יועיל מה שאח"כ יכריע עצמו את כף הזכויות להיות צדיק, מ"מ הרי התיבוע עליו עדיין קיימת... ותביעה זו לא יכולה להתבטל אלא ע"י תשובה שלימה. כללו של דבר, דשיקול עוונות אינו אלא בר"ה, והכרעת כף הזכויות אינה מועלת אלא עד זמן שיקול העוונות ולא אח"כ", עכ"ל. ונר' הביאור דרק ע"י תשובה ששוקר למפרע, כמבוי במס"י פרק ד', נחשב הדבר כאילו היה זכאי בר"ה בשעת הדין, ויכול להועיל להיות נחתם לחיים.

ולפי כל זה נר' דבזה תלוי ג"כ מחלוקת הפוסקים לענין קידוש לבנה, דמדעת הגר"א ז"ל נר' דס"ל כהגר"י בלזר ז"ל, דכל שיוסיף זכויותיו עדיף טפי, שע"ז יכול להכריע את עצמו לכף זכות, ולכן ראוי להקדים קידוש לבנה, אולם דעת הרמ"א שבעשי"ת אין הדבר תלוי בריבוי זכויות אלא הכל תלוי בתשובה, וא"כ כיון שע"פ גרדי דיני קידוש לבנה יש עדיפות להמתין בכדי שיברך בשמחה, א"כ בוודאי יש לו לעשות כן.

תחילת זמן קידוש לבנה

הרב ישראל רוטנברג

בספר מגיד הרקיע (עמ' 392-394) הביא דעת ר"י הלברשטט שמחשבים את תחילת זמן ברכת הלבנה על פי המולד בשעון ירושלים. ודעת הר"י מרצבך בחשבון המולדות הוא לפי שעון עולמי- והנה דברי הר"י הלברשטט הן ע"פ דברי ראב"ע, רז"ה בר"ה, והרמב"ם לפי היסוד עולם והחזו"א שמקום המולדות הוא בירושלים, אמנם דעת ראב"ח בספר העיבור וכן דעת התשב"ץ שמקום המולדות הוא בקצה המזרח שמקדים שש או שבע שעות לירושלים, ולפ"ז יוצא קולא שאפשר לקדש את הלבנה שש שעות קודם (וחומרא שסוף הזמן הוא שש שעות קודם, אבל בסוף הזמן יש הרבה צדדים להקל).

אמנם, לכונ"ע מבואר שיש מקום למולדות, וזה גם דבר מבואר מבחינה אסטרונומית, כיון שמולד אמצעי של כ"ט י"ב תשצ"ג הוא הזמן האמיתי בין אמצע המעגל לאמצע המעגל מחדש לחדש כמבוי ברמב"ם הל' קידוש החודש פ"ד, וא"כ צ"ע דברי הגר"י מרצבך שזה שעון עולמי, והי מקום לפרש דבריו שלענין קידוש לבנה המולד הוא כעין סימן בעלמא וע"כ צריך לומר כן ממה שמחשבים ממולד אמצעי ולא ממולד אמיתי, אבל הוא דוחק כיון שהברכה היא על ההתחדשות ובעינן שיאותו לאורו, ואם כן נהי שמברכים לפי האמצעי שזה מה שנמסר לכל ישראל, מנ"ל לחדש שמחשבים את האמצעי הזה לא באופן שנמסר לנו על ירושלים, אלא כל מקום ומקום לפי מקומו, וצ"ע.

יש הערה נוספת שחדש הלבנה קצר במעט מכ"ט י"ב תשצ"ג כך שהמולד האמצעי כיום מקדים בשעתיים למולד זה, בנוסח אחר, כיום מקום המולדות הוא מזרחי לירושלים בשעתיים כמו שחישב במגיד שהרקיע (עמ' 71) לד' הרמב"ם, וכ"ז היסוד עולם, וא"כ י"ל דאף שלעניינים אחרים התלויים במקום המולדות אזלינן בתר שנת קביעת הלוח, לענין קידוש הלבנה שתלוי בהתחדשות וביאותו לאורו, ניזיל בתר מקום המולדות החדש, ויצא מזה קולא של שעתיים לענין התחלת הזמן וחומרא לענין סוף הזמן וכמשנ"ל, וצ"ע מה המנהג בזה.

קידוש לבנה בבין השמשות

הרב אליעזר היין

ברמ"א בסימן תכו סעיף א כתוב: "ואין לקדש החודש אלא בלילה בעת שהלבנה זורחת ונהנין מאורה [אגור]". ובמשנה ברורה ס"ק ב: "לאפוקי בין השמשות שהלבנה נראית קצת ועדיין הוא יום". וכך נפסק להלכה ברוב ספרי פוסקי זמנינו שאין לברך על הלבנה אלא בלילה ממש, אחר צאת הכוכבים [ראה אור לציון ח"ג עמוד סב; תשובות והנהגות ח"ד עמוד פג ועוד].

ומקור דברי הרמ"א והאגור [וכ"ה בשיבולי הלקט סימן קסז] בפשטות, הוא ממסכת סופרים ריש פרק כ: "ואין מברכין על הירח אלא במוצ"ש כשהוא מבושם ובכלים נאים". ובמקרא סופרים פירש: יש מפרשים ש'מבושם' קאי על האדם שהוא מבושם ושם במוצ"ש משמחת השבת, ויש מפרשים שהכוונה היא על הלבנה שתהיה מבושמת ויהנו מאורה. ובנימוקי יוסף מגילה דף ה, א מפורש יותר: "ואיכא דאמרי עד שתתבשם באורה, כלומר, שלא תהא דקה יותר מידי, אלא עד שתאיר היטיב ואז יהנו בה, ומכאן שאין מברכין עליה בבין השמשות".

אמנם יש שהתירו לברך על הלבנה גם בבין השמשות. והביאו ראיה לדבריהם משיטת הרמב"ם דאפשר לקדש את הלבנה גם בלילה הראשון וכמו שכתב בפרק י הלכה יז: "אם לא בירך עליה בלילה הראשון מברך עליה עד ששה עשר יום בחדש עד שתמלא פגימתה" וכן היא שיטת הסמ"ג. ומוכח מדבריהם שאין צריך ש"תאיר היטיב" שהרי מיירי בלילה הראשון שהלבנה עדין דקה [עיין ברכי יוסף סימן תכו סק"ד], ומכאן ש[בשעת הדחק] אפשר לברך גם בבין השמשות.

ובענייני, תמוה לי מפני מה נפסק שאי אפשר לברך בבין השמשות, או שניתן לקדש כך לחלק מהפוסקים רק בשעת הדחק, והלא דברי הרמ"א שצריך ליהנות מאורה - ומכאן שרשאי לקדש רק בלילה, לא נאמרו כלל בדברי הגמ'. וגם המקור ממסכת סופרים אינו אלא לחד פירושא, ש'תתבשם' הכוונה ללבנה שנדרשת להאיר אור שיש ליהנות בו ומנ"ל שהוא לעיכובא, ומהרמב"ם הנזכר מוכח כמעט להדיא שקידוש לבנה אינו אלא ברכה שנתקנה בשביל שיזכור האדם את חסדי ה' בהנהגת העולם, ואינה שייכת לענין ה'הנאה' כלל.

ומצאתי שבאגרות משה חו"מ חלק ב סימן מז כתב ברוח זו: ומסתבר לענ"ד דתקנת קידוש לבנה הוא תקנה מיוחדת שאינה על ההנאה וכו' והא דאיתא ברמ"א 'בעת שהלבנה זורחת ונהנין ממאורה' והוא ממסכת סופרים הוא רק להידורא בעלמא, דהא להרמב"ם פ"י הט"ז מברכות אם אפשר לו לכוין בשעת המולד ממש דהוא בחידושה עדיף, אף שאינה מאירה, ובעה"ש מדייק כך גם מלשון רש"י בסנהדרין דף מא, ב.

ולולי דמיסתפינא, היה נראה לומר בעקבות דברי הרמב"ם והאגרו"מ, שבשעת הדחק, אם לא בירך עדיין ברכת הלבנה והוא ביום הט"ז רשאי לברך גם לפני בין השמשות או לאחר הנץ החמה כל שהלבנה עדיין נראית [שכן ראיית הלבנה מעכבת כמו שמפורש ברמב"ם שם: 'הרואה לבנה בחידושה'] דסוף כל סוף גם אם לא מצליח ליהנות, מ"מ רואה הוא את הלבנה בחידושה. אלא שעדיין צריך בירור מדוע לא כתובה הלכה חדשה זו בספרי הפוסקים.

« המושך:

וכ"כ הגרשז"א זצוק"ל במנחת שלמה (ח"ב סי' צ"ו סי"ג עמ' שני"ט) וכן בשש"כ (ח"ב פס"ה הערה קס"ג), אולם בסוף הערה שם בשש"כ כתב דמ"מ טוב שלא יאמר לאבל שעל ידו כל ל' יום או י"ב חודש לאביו ולאמו. (וצ"ע דבמנחת שלמה בכת"י על מ"ק כ: כתב שלא לומר לאבל כלל).

ובספר זה השולחן כתב דיש לזיזר שלא לומר שלום עליכם לאבל, ואם אין אתו אלא אבל לא יאמר כלל.

ואיכא נמי למיפשט הא דאיבעיא אי שרי למישאל לרבו שלום עלים בקידוש לבנה, דהא איתא בשו"ע (יו"ד סי' רמ"ב סט"ז) לא יתן שלום לרבו ולא יחזיר לו שלום כדרך שאר העם, אלא שוחה לפניו וא"ל ביראה והכבוד שלום עליך רבי, ואם נתן לו רבו שלום, אומר לו שלום עליך מורי ורבי, וא"כ הני' אולי כך יצטרך לומר, ולפי הרמ"א (שם) דאין לתלמיד לשאול בשלום רבו כלל, הני' לא ישאל לרבו כלל. אולם לפי מה שהתבאר לנו מכל האמור, אין זה כשאיילת שלום דעלמא והוי מצורת התפילה ואף לרבו נתיר. וכן מצאתי בלקט יוסף (ח"א או"ח עמ' ע' ד"ה פעם) שכתב להתיר לומר לרבו שלום עליכם ככל אדם.

אמירת שלום עליכם בקידוש לבנה

הרב נפתלי כהן

כתב הרמ"א (סי' תכ"ו ס"ב) ומקורו מהטור, ויאמר לחבירו ג"פ שלום עליך, ומשיב הוי כשואל. איכא ששה טעמים בהאי דינא של אמירת שלום עליכם בקידוש לבנה.

א. בפרישה (שם) כתב דלאחר שקילל ג"פ תפול עליהם וכו' ראוי לומר לחבירו לא עליך, כי אם שלום עליך.

ב. בפמ"ג (שם) כתב בשם האריז"ל לפי שקיטרוג הראשון היה ע"י הלבנה שאמרה שאי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר א', ולפיכך אומרים שלום עליכם שלא יהיה עוד קטרוג אלא שלום.

ג. בשיירי כנה"ג (סי' תק"מ סק"ח) הביא מתשובת מהרי"ל הואיל וקבילו את השכינה וזה שמחה ומדרכי השמחה להרבות בריעות, משו"ה אומרים זל"ז שלום עליכם, [וכ"ה בלבוש סי' תכ"ו ס"א].

ד. בסידור אוצר התפילות הביא מהקדמונים [וכן מובא בבאר היטב סי' תר"ב סק"י], ומקור הדברים במדרש תלפיות ענף ברכת הלבנה] שכל מי שקידש את הלבנה, משעה שקדשה לא ידאג באותו חודש מן הפורענות ומבוטח לו שלא יגזרו עליו מיתה משונה באותו החודש, וסימן לדבר וירחק לא יאסף, וכי דמזה יצא המנהג שאחר קידוש הלבנה אומר איש לרעהו שלום עליכם, או שלום עליך (כמש"כ בטור), כלומר אחרי אשר קדשת את החודש כהלכתו בטוח אתה שמהיום יהיה שלום עליך ולא תירא מפחד רעה.

ה. בשו"ת כתב סופר (או"ח סי' ל"ד ד"ה ומידי) כתב דהוא נגד ג' שלומים הללו, שלום לכ"א מיצה"ר ושלוש בנ"א לחבירו ושלוש מן חיות הטורפים, כי לא ירעו ולא ישחיתו עוד, ואז יהיה ג"כ שלום בין חמה ולבנה ויחדל הקטרוג שהיה בין המאורות, ודבר בעתו בשעת קידוש הלבנה מה טוב ושמחה לאיש במענה פיו לחבירו ג"פ שלום כנ"ל.

ו. בספר כרם חמד עה"ת (פר' וירא) כ' ע"פ הגמ' בברכות (מג): אבוקה כשניים וירח כשלושה ונפק"מ ליציאת אדם בלילה, דלא' השד נראה מזיק, ולשניים נראה ואינו מזיק, ולשלושה אינה נראה כלל, ואם הולך עם אבוקה הוי כשניים, ואם הולך לאור הירח הוי כשלושה, והיינו דאמרין בקידוש לבנה תפול עליהם אימתה ופחד, דכיון שנתחדש הירח ונראה, תפול עליהם אימתה ופחד ואינם נראים כלל דירח הוי כשלושה, וזהו נמי מה שאומרים שלום עליכם, דלכאורה אסור לומר שלום לחבירו בלילה דחיישינן שמא שד הוא (כדאיתא בסנהדרין מד), אמנם כיון שנתחדשה הלבנה והוי הירח כשלושה שאינו נראה כלל, שפיר יכול לומר לחבירו שלום שאין חשש שמא שד הוא.

ואיכא כמה נפק"מ בין כל הנך טעמא.

חדא מקום האמירה, דלטעמא קמא מקום האמירה אחר שאמר תפול עליהם וכו' דבא לומר לא עליך הקללה כ"א שלום עליך. ולשאר הטעמים אינו דוקא שם, ובאמת בכף החיים (סי' תכ"ו אות מ"ו) אחר שהביא הטעם של הפמ"ג כתב שנוהגים לאומרו אחר עושה שלום במרומיו של הקדיש כדי שיהא שלום אצל שלום.

ועוד נפק"מ איכא לכמה אנשים אומר, דלטעם הראשון למי שהיה לידו ושמע שאמר תפול עליהם, משא"כ לשאר הטעמים עדיף ושייך לומר לכמה שיותר להרבות בריעות ושלוש, וכמש"כ הלבוש ס"א ונותנין שלום זל"ז אם הם שניים או הרבה משום שמחה, וכן מציינו במחזור לבני רומא [הובא באוצר התפילות] שהנוסח שאומרים שלום עליכם שלום עליכם שלום עלינו ועל כל ישראל.

ועוד נפק"מ איכא באיזה לשון אומרה דלטעם השני והשלישי שייך לומר זאת בלשון רבים "שלום עליכם" משא"כ לשאר הטעמים אומר לחבירו בלשון יחיד "שלום עליך" וכמשנ"ת.

ולמעשה צ"ע האידנא דהעולם נוהגין לומר אחר תפול עליהם שלום עליכם לג' בנ"א לכ"א פ"א, ולא כמש"כ ברמ"א לחבירו אחד ג"פ שלום עליך, או שיגידו בסוף אחר הקדיש שלום עליכם לכולם. (ושו"מ שכ"ה בספר זה השולחן להגר"ש דבילצקי שליט"א סי' תכו).

ובשלטי גיבורים על המרדכי (בברכות ריש פרק אלו דברים) כתב בתו"ד, ונותן שלום לחבירו ג"פ אם אין לו אלא אחד.

ואיכא נמי למיפשט מכל הנך טעמי, הא דאיבעיא אי שרי למישאל בשאיילת שלום לאבל בקידוש לבנה. ולכאורה אפילו א"נ לשיטות ששואל לחבירו ובלשון יחיד שלום עליך, מ"מ אין זה כשאיילת שלום דעלמא שנאסור, וכן פסק מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א הואיל וזה מסדר התפילה ולא הוי כשאיילת שלום דעלמא.

«

המתנת ג' ימים מהמולד

הרב זיו שצלקה

איתא במסכת סופרים (כ"א) אין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת כשהוא מבושם ובגדיו נאים וכו' ע"כ. הבית יוסף (תכ"ו) הביא ת' רבינו יונה שלא גרסו במסכת סופרים אין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת אלא גרסו אין מברכין על הלבנה עד שתבשם וכתבו ג' פרושים, מהו **עד שתבשם**:

א. עד מוצאי שבת שמברכים על הבשמים.
ב. משעה שתעשה כחופה שהיא גדולה קצת ומאירה סביבותיה (תבשם לשון חופה).

ג. בשם ר' יונה כתבו שפירושו משתמתק מלשון לבסומי קלא כלומר מהשלב שמתוק האור שלה ואדם הנה ממנה שזהו אחר ב' או ג' ימים אבל ירח בן יומו מתוך קטנותו אין האור שלו מתוק שאין אדם הנה ממנו עכ"ל.

וכתב הב"י שאעפ"י שבספרים שלנו כתוב שמברכין במוצ"ש מ"מ נפק"מ לדין שאם חל מוצ"ש לפני שעברו ג' ימים אין מברכים ברכת הלבנה כיון שקודם ג' ימים אין אדם הנה מאורה.

וכן כתב הב"ח ז"ל וכן קבלנו מרבותינו שכך נהגו כל הקדמונים שלא להחמיץ את המצוה ולקדש אותה במוצ"ש לאחר שעברו עליה ג' ימים עכ"ל (בשו"ת הב"ח הישנות סימן פ' כתב שמעיקר הדין אין צריך לחכות למוצ"ש כיון שנהנים מאור הלבנה אך נהגו לקדש במוצ"ש ע"ש).

ומבואר מכאן שהמקור למנהג לקדש לאחר ג' ימים הוא דברי תר"י ובדבריהם מבואר להדיא שאין זמן מוגדר לתחילת זמן קידוש הלבנה אלא הכל תלוי האם נהנים מאורה או לא ואם נהנים מאורה אפשר לקדש אף לפני שעברו ג' ימים.

ומעתה יש לתמוה על המעשה רב (קנ"ט) שכתב ז"ל קידוש לבנה אין מחמיצין המצוה עד שבעה אחר המולד או עד מוצ"ש רק תיכף אחר שלושה ימים **מהמולד** מקדשין עכ"ל. והתיקו בבאור הלכה (תכ"ו צ"ה במוצ"ש). ולפי מה שנתבאר אין שום מקור לחשב את הג' ימים במדויק כפי שמודפס היום בלוחות השונים (ובלוח עיתים לבניה כתב את הזמן האמיתי של ג' ימים מהמולד אולם למעשה כתב שאפשר לקדש רק למחרת אם בזמן המדויק כבר שקע הירח) ולכאורה אם הירח מאיר כראוי אפשר לקדש אף לפני הזמן הזה כדמוכח בדברי התר"י שאפשר לקדש אף לאחר ב' ימים אם נהנים לאור הירח.

וצ"ע האם ראוי לבטל מצות זריזין (ובמקומות שנוהגים לקדש רק במוצ"ש פעמים שדוחים בשבוע שלם את ברכת הלבנה כי טרם הגיע ג' ימים) מהמולד ולדחות את ברכת הלבנה רק כדי שיעברו ג' ימים מהמולד. ובפרט שדעת הרמב"ם, רש"י ועוד ראשונים שיש לקדש את הלבנה כבר ביום הראשון ואעפ"י שלא קי"ל כמותם מ"מ בנדון דידן אפשר שיש לצרף דעתם ולקדש אף לפני ג' ימים אם נהנים מאור הלבנה ולא להחמיץ המצוה וצ"ע.

חישוב סוף זמן קידוש לבנה

הרב אברהם גוטל

סוף זמן קידוש לבנה נגזר ישירות מזמן המולד, כידוע. ותלוי בגדר שאמרו חז"ל הרואה לבנה בחידושה דיש בזה כמה שיטות עד מתי נקרא שהלבנה ב"חידושה", אם עד חצי הזמן שבין מולד זה למולד שאחריו [=חצי אי"ב תשצ"ג] או עד שמתחילה הלבנה להגרע שאז כבר אינה "חדשה".

והנה יש לדעת ידיעה נצרכת שאמנם איני יודע פשרה אך חובה לדעתה והיא דאין אפשרות לחשב זמן סזק"ל לפי מה שנהוג להכריז בעת ברכת החודש, כיון דאין זה הזמן השמושי אצלנו שזמן זה הולך לפי זמן חצות בפועל או לפי חשבון של זמן חצות הממוצע. [זמנים אלו מופיעים בלוח החשוב בינה לעיתים בהמשך לזמן ההכרזה לפי שיטות הגר"מ טיקווינסקי והגר"י מרצבך, עיי"ש].

ואכ"מ לענין זה אך הנ"מ לדין דאין שום אפשרות לחשב הסזק"ל לפי מה ששמעו בביה"כ בזמן הברכה היות ראין זה הזמן השמושי אצלנו.

וכבר רבות בשנים שהגשתי לפתחו של הרה"ג נ"א טיקווינסקי הערה זו דאין מתמטיקה ברורה בין זמן המולד המוכרז כנהוג לסזק"ל המופיע בלוח.

וה' יראנו נפלאות בתורתו.

שואל כענין

הרב מנחם ש.כהן

א. כ' הרמ"א בס' תכו, אין לקדש החודש אלא בלילה בעת שהלבנה זורחת ונהנין מאורה. וכן הוא בשבלי הלקט קס"ד שאין לברך אלא בלילה ומסתברא דשרגא בטיהרא מאי מהניא. וכן מטבע הלשון בקדמונים שנזקקו לנידון אי סומא מברך ברכת הלבנה דינו כנר הבדלה שאין לברך עד שיאותו לאורו, (שו"ת הרדב"ז ח"א ס' שמא). והנה כתב הרמב"ם פ"י ברכות ה"ז שיש לברך על ירח ביום הראשון הרי ראייה שלא נצרך להנות מאורו שהרי אין הנאה מירח בן יומו. ועיקר הערה בזה ע"י בברכי יוסף תכ"ו. ולכאורה נקט שברכה זו על חידוש העולם ואין לו שייכות להנאה.

ב. דנו משיבי דורנו אי רשאים לברך ברכת הלבנה אחר שעלה עלות השחר שעפ"י דיני התורה חשיב יום. ומ"מ יש הנאה מהלבנה, ואפשר דרשאים לברך בשעה זו. והנה לשון כמה ראשונים (אבודרהם הל' ברכות) אין מברכין על הלבנה אלא בלילה, שנאמר עשה ירח למועדים ואמנם מדכתבו שלא לברך קודם הלילה דבעינן זמן שהלבנה זורחת ונהנין לאורה נראה שנקטו שאין כלל דין לילה לברכת הלבנה. וא"כ רשאים לברך ברכת הלבנה גם אחר שעלה עמוד השחר.

ג. יש לברר עבדים כנענים אי מברכים ברכת הלבנה ואי סיבת הפטור גבי נשים מחמת דהוי זמן גרמא. שייך כן גם בעבדים כנעניים אמנם אי הוי מטעם שהם גרמו לפגם הלבנה אין שייך דבר זה בעבדים דוק. (ונצרך אני לביאור כיצד ניתן ליחס פגם הלבנה לחטא חוה וכלשון השל"ה מערכת ק' כ"ח הביאו המג"א ריש ס' תכ"ו אחר שמיעוט הלבנה היה ביום הרביעי לבריאת העולם אכל בריאת האדם היתה ביום ו').

ד. יש שהורו שקטן הנעשה בר מצוה בריש החודש יעדיף להמתין מלברך ברכת הלבנה לזמן שיגדיל כדי שתעשה המצוה על ידו בגדלות. וכמדומה שהוראה המקובלת בזה לנוהגים עכ"פ כרמ"א אינו כן. עי' רמ"א ס' נ"ג ס' שאין לקטן הנעשה בר מצוה כשנהוג להתפלל מבעוד יום להיות ש"ץ. הרי שתפילה בעלמא רשאי להתפלל ולא אמרינן שימתין. ולא נזכר בהלכות חנוכה בקדמונים לנוהגים להדליק בשקיעת החמה שהנעשה בר מצוה יחכה לזמן שיבא לילה ודאי.

שואל כענין

הפסק בפני הלבנה

מצוה לבאר הטעם במש"כ הגחיד"א (בס' מו"ב שבעה"ק, אות קפ"ד) דאפ"י אם יש ענן דק (לפני הלבנה) לא יברך [[הו"ד בכה"ח (סי' תכ"ו סק"ח) ושכ"ה בבא"ח (פ' ויקרא כ"ג) וכן נוהגין בק"ק הספרדים יצ"ו]]. והלא להפסק לפני הלבנה לא חיישינן וכמ"ש הברכ"י גופיה בס"ד רכ"ד וכ"כ ש"א ובמ"ב (סק"ג) ובסה"ח (ס"ק י"ט) ולגבי לברך בעד החלון של זכוכית שאם המסך הוא דק שעובר ממנו אור הלבנה עד שאפשר ליהנות ולהכיר הדברים לאור הלבנה שפיר דמי. ומה מצא הגחיד"א כדי לחלוק בדין הזה דענן קלוש ע"ד הרדב"ז ומ"א וא"ר [וכדזתם כן גם במ"ב שם].

הרב י. פישר

לפני הבדלה

נהגו לקדש את הלבנה במוצאי שבת מיד אחרי תפילת ערבית, וצ"ע שהרי קי"ל דתדיר קודם וא"כ צריך קודם לעשות הבדלה.

הרב א. ש.

הסתכלות בלבנה

המ"ב בס"ק יג הביא בשם החרדים שהחמיר שלא להסתכל בלבנה, ולכן לא יסתכל בה שוב אחרי הברכה. והנה להל' נקט המ"ב שאין הראייה מעכבת שכ"כ בסק"א דסומא חייב בקידול. וא"כ כשמקדשים בציבור מה ההיתר שכולם מסתכלים על הלבנה, הלא סגי שאחד יסתכל ויודיע לציבור שהיא נראית ואפשר לברך.

עליכם שלום

לא מצאנו מהיכן המקור למנהג שכתוב בסידורים שחברו משיב לו "עליכם שלום", ואמנם כ' הרמ"א שהמשיב כשואל, אך לפי"ז א"צ שהוא ישאל שוב, ז"א דסגי שכ"א או ישאל או ישיב. ומ"מ גם ברמ"א לא מוכח שצריך להשיב.

אשר במאמרו ברא שחקים

ר"י בר יקר - שנבראו כל השמים במאמר. שבלי הלקט - במאמרו, כדאמרין בעשרה מאמרות נברא העולם. רבינו מנוח - כלשון התורה בתחילת היצירה שמצינו בו לשון מאמר. סידור הרוקח - שחקים, כי שם חלונות בעובי הרקיע ושם המאורות.

וברוח פיו כל צבאם

[עפ"י הפס' (תהלים לג), בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם] ראב"ן - צבא השמים, הם הכוכבים וחמה ולבנה. סידור הרוקח - ברוח פיו שהוציא מרוח קדשו נבראו כל צבא השמים, לפי שהמלאכים מנהיגים אותם הזכיר צבא השמים. ועי' מהרש"א - ברוח פיו, במאמר בעלמא ברא אותם [כדאמר' בה"א נברא העולם דהוא אות קלילא].

חוק וזמן נתן להם

שבה"ל - חוק הוא גבול... את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה. וזמן - זמנים קבועים שחוזרים בהם לתחלת מחזורם. וכע"ז כ' המהרש"א. ס' המנהגות - "חוק" גזירה שלא תעבור, "זמן" שאין פחותה מכ"ט יום ורביע ותשצ"ג... רבינו מנוח - שלכל אחד מהמשרתים ומשאר הכוכבים יש זמן למהלכן וסבובן. אבודרהם - החוק והזמן שנתן להם בתחלת בריאתם אינם עוברים אותו, כי כן היה לעולם, לא ישתנה סדרם. כל בו (מג) - חק לר"ה, ולשמש זמן, לפי שהלבנה פעמים באה בארוכה ופעמים באה בקצרה...

שלא ישנו את תפקידם

רש"י - מצוה שצויתם להתנהג בהילוך תקופותיהם. מח"ו [פ"י ב'] ואו"ז - שמש להאיר ביום וירח בלילה. רב האי גאון [ברביב"ן] - רגילותם. ר"י בר יקר - מנוי וגזברות שלהם. [וכן פ"י המהרש"א - מינוי שלהם, מלשון ויפקדהו על ביתו. ודלא כרש"י שפ"י מצוה]. אבודרהם - מה שהם ממונים ומופקדים עליו. או"ז [בשם י"מ] - שלא ישנו את מנהגם לעמוד בכל מזל ומזל. שבה"ל - מעולם לא זרחה חמה במערב ולא שקעה במזרח... וכת"ב (ירמיה לא, לו) "אם ימוש החוקים האלה גם אני אמאס בכל זרע ישראל", כלומר מה שאין משנין את תפקידם וחוק וזמן הקבוע להם היא הבטחה טובה לנו שהקב"ה חפץ בנו.

ששים ושמיים לעשות רצון קונם

סידור הרוקח - שהמלאכים והשמים והירח שמחים לעשות רצון קונם. ועי' ר"י בר יקר [ביוצר של שבת] שפ"י בזריחה ובשקיעה. שבלי הלקט - פ"י אחר ששים ושמיים, שיעשו הבריות רצון קונייהם, שהרי בעון הבריות המאורות לוקין. שו"ת מהר"י ברונא (יד) - לפעמים משנים [את תפקידם] לפי רצון הבורא שמשנה המזלות בשביל ישראל, דאין מזל לישראל. מהרש"א - אע"פ שמיטע את הלבנה, גם היא ששה ושמיחה לעשות רצון קונה, להתמעט עצמה.

פועל (פועלי) אמת

רש"י - פועלי אמת הן שאינם משנים סדרם. תוס' - פועל אמת, הקב"ה שבאמת ובדין מיעטה. וכן נקט הטור ועי' ב"ח. רש"י ור"ח גר' פועלי אמת שפעולתן אמת, וקאי על צבא השמים ["צבאם"]. וגירסתנו עפ"י תוס' ורי"ף ותר"י, וקאי על הקב"ה. ר"י בר יקר ורוקח - פועלי אמת, שהם לווים זמ"ז היום והלילה, ופורעין באמונה. (היום לוח מהלילה בימות החמה, והלילה מן היום בימות הגשמים, - רוקח).

שפעולתו (שפעולתן) אמת

רבינו יונה - גם הפעולה עצמה היא אמת, שהיא קיימת, כענין שנא' "ויעמידם לעד לעולם". שבה"ל - פעלו של הקב"ה שגזר על הלבנה שתהא מתפגמת והולכת, אמת הוא ודין ישר הוא, לפי שקיטרגה על החמה. כלבו - בכוונה ולא במקרה, להוציא מלבן של פילוסופים.

וללבנה אמר שתתחדש

רש"י - וללבנה אמר הקב"ה שתתחדש בכל חודש ר"י בר יקר - וללבנה אמר שתתחדש כל ל' יום להיות עטרת לעמוסי בטן כדי שיהיו ישראל מונין לחידושה. עי' פמ"ג (תכו א"א ט) שביאר ללבנה אמר שתתחדש בכל חדש, שאם היתה נשארת כך, נשכח הדבר, ועכשיו מקבלת שפע מהחמה וצער לה, ולע"ל יהיו שני המאורות הגדולים.

עטרת תפארת

רש"י - עטרת תפארת היא זו לעמוסי בטן. ראב"ן - חידושה עטרת תפארת לישראל, שהוא סימן להם שכשם שהלבנה מתחדשת כך הם עתידים להתחדש מהרש"א - עטרת היא עטרת מלוכה שתחזיר לבית דוד אחר שחסרה. ותפארת הוא סימן לתפארת ישראל שתחזיר אחר שנחסרה. ועי' רמב"ם הל' ברכות פ"י טז דגירסתו שתתחדש להיות עטרת תפארת.

לעמוסי בטן

עפ"י הפס' בישעיה (מוג) העמוסים מני בטן הנשואים מני רחם. ומפורש ברש"י דהיינו שעמוסים ונשואים בזרועות הקב"ה מאז לידתם בבית לבן הארמי. מהר"י קרא שם - הקב"ה עומס אותם משעה שיוצר אותם מבטן אמם. ר"י מלוניל - לישראל העמוסים מני בטן, כגון פטר רחם ומילה. מהרש"א - ישראל יתחדשו לעתיד כולד הנוולד מני בטן. פמ"ג (תכו מ"ז ד) - ישראל העמוסים מני בטן יציאת מצרים השגחת הש"י עלינו.

שהן עתידין להתחדש כמותה

רש"י - סימן הוא להם שאף הם שמונים לה עתידים להתחדש בגדולתן כמותה ולפאר יוצרם. מחזור ויטרי - כמו שהלבנה עתידה, [שנא'] והיה אור הלבנה כאור החמה, וכת"ב ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. ר"י מלוניל - לפי שהן מונין ללבנה, סימן להם שעתידים להתחדש בגדלותם כמותה. כלבו [וס' המנהגות] - בביאת הגואל שיתחדשו השמים והארץ, וגדולת ישראל שיחיו המתים, כמותה שמתה וחיתה, כך מתי ישראל יחיה אותם הקב"ה לפאר שם יוצרם...

ולפאר ליוצרם על שם כבוד מלכותו

אבודרהם - שהוא ימלוך עלינו בכבוד מלכותו. כלבו - כי אז תראה מלכותו על כל העמים. סידור הרוקח - לפאר ליוצרם בשיר חדש. (משמע שם דל"ג על שם כבוד מלכותו). מהרש"א - ועל כן יתחדש יתחדש מלכותו ותפארתו משום כבודו ית' כדי לפאר ליוצרם ע"ש כבוד מלכותו, כמ"ש והיה ה' למלך וגו'.

כא"י מחדש חדשים.

שבה"ל - והלבנה נקראת חודש כדכתיב החודש הזה לכם ואמרי' כזה ראה וקדש. ובלשון משנה אב ובנו שראו את החודש. הגיר' במס' סופרים מקדש חדשים, והיא פלוג' במד"ר פר' בא (טו, כד) בזמן שהיו ישראל מקדשין את החודש, י"א ברוך מחדש חדשים וי"א ברוך מקדש חדשים וי"א מקדש ישראל. ועי' יפ"ת שם דבזה"ז לא שייך נוסח מקדש חדשים. ובמח"ו גר' [במ"ס] מקדש ישראל והחדשים. ובסידור הרוקח (קח) "מקדש ישראל" [אבל ברוקח רכט גר' מחדש חדשים].

מעלת המצוה

דרשו חז"ל בפס' **"החודש הזה לכם ראש חדשים"**, אלמלי לא זכו ישראל למצוה אחרת אלא לזו שמקבלים פני שכינה פעם אחת בחודש דיים, כתיב הכא החדש הזה וכתוב התם זה אלי ואנוהו. (סנהדרין מב).
 וכ' היוסף אומץ [תסז] שהיא **שקולה ככל המצוות**. עוד כ' שם [תעו] ובעיני קרוב לומר שמי שעובר עליו חודש ימים ולא זכה לקדשה ולהקביל... דהוי כנזוף מאתו ית' שלא רצה להיראות לו...

עדות על מעשה בראשית

כ' הר"י מלוניל בסנהדרין (מב) שעי"י חידוש הלבנה ניכר חידוש העולם "שה" בכוחו מחדשו פעם אחת בכל חודש ומכלה אותו מעט מעט עד שלא ישאר שום אור בעולם, וזהו לעד ולאות כי יוצר הכל יוצרו מתחילה מאין, ויכול להחזירו לאין כשירצה. ומי שמברך להב"ה על חידושו מודה לעין כל רואהו שיש לעולם כולו יוצר, וזהו כל האדם... ועיי"ש דע"ז נחשב כמקבל פני שכינה. ועי' לק' בד' תרי" דהקב"ה מתגלה לבנ"א ע"י חידוש החדשים, וזו קבלת פני שכינה.

וכ"כ רבנו בחיי בפר' כשיראה האדם הלבנה בחדושה ומברך עליה, הנה הוא **מעיד** על חודש העולם שהוא עיקר האמונה ומודה על אלקותו של יוצר בראשית שחידש העולם כשם שמחדש הלבנה בכל חדש וחדש.

וכ"כ רבינו מנוח (הל' ברכות יז), שעדות הודאה היא על הש"י וכו' והוא נפק"מ לדינא לענין עמידה כש"ש שם, וכ"כ האהל מועד (שער הברכות דרך ג) - וצריך לברך מעומד שהרי עדות הוא על השי"ת שהוא ברא העולם [ועי' לק' בענין מעומד].

האדר"ת (תפלת דוד) ביאר המנהג שאומרים אחר קידוש לבנה **עלינו לשבח**, לפי שיש העובדים ללבנה, וע"כ בשעה שאנו מברכים כנגדה ראוי לשבחשלא עשנו כגויי הארצות ואין הברכה ללבנה ח"ו אלא להשי"ת.

קבלת פני השכינה

בסנהדרין מב. כל המברך על החודש בזמנו כאילו מקבל פני שכינה, כתיב הכא **החודש הזה** וכתוב התם זה אלי ואנוהו [שראו ישראל שכינה על הים - אר"ן]. תנא דבי ר"י אלמלא לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהן שבשמים כל חודש וחדש דיים. ופי' רש"י - אילו לא זכו למצוה אחרת אלא לזו שמקבלין פני שכינה פעם אחת בחודש.

ובביאור הענין כ' תלמידי רבינו יונה בברכות (כא) וז"ל מפני שהקב"ה אע"פ ששינו נראה לעין, נראה הוא ע"י גבורותיו ונפלאותיו... וג"כ ע"י מה שמחדש החדשים הוא מתגלה לבנ"א והיא כאילו מקבילין פניו. [והובא בקיצור בביה"ל].

וכע"ז בתשו' הרשב"א (ח"ד מח) שאנו כמקבילין פני השכינה, בדמיון הלבנה שברא ומחדשה בכל חודש ושאינה משנה את תפקידה. וכ"כ המאירי כאילו מקביל פני שכינה, שהרי זה הערה והתבוננות לחידוש הבריאה.

ועי' בלבוש תכו בביאור הדברים שבלבנה ניכר נוראות ה' וגבורתו יותר מכל הכוכבים שאין תנועתם נראית לעין. וגם יש בה סוד שרומזת לשכינה. ועי' ערוה"ש (תכוב).

השבה"ל כתב שהמחזור הקבוע שאינם משנים את תפקידם, הוא מכח הבטחה טובה לנו שהקב"ה חפץ בנו. ולכן ברכה זו היא הקבלת ישראל לאביהם שבשמים. עיי"ש.

ועי' מהרש"א בסנהדרין שכ' לפי שבגלות אין זוכים לראות פני השכינה, אבל כשמברכים על החודש הוא סימן לישראל שעתידים להתחדש כמותה וה"ו כאילו מקבילין פני שכינה.

ועי' בהגהות ריעב"ץ שם, שהלבנה בחידושה דוגמא לשכינה, וע"י הברכה שנותנין הודאה לאביהם שבשמים שברא המאורות ליהנות מאורם, זה נחשב קבלת פני שכינה ואבינו שבשמים.

הנהגת קבלת פני השכינה

מלבד רום מעלת המצוה איכא בזה גם הנהגות למעשה כדאמר אביי שצריך לברך מעומד [כפשו דהוא מה"ט, ועי' לק']. וכן שמחה וריקודים שעושים ונגדים נאים כדלק'.

וכן מה שכ' הב"ח דלכן אין לקדשה תחת הגג דאין זה דרך כבוד אלא יוצאין לתוך הרחוב כדרך שיוצאין לקבל פני המלך שיוצאין לקראתו. עיי"ש. (והמג"א כ' בשם מהר"ל שהוא מטעם שלא יאהיל עליו טומאה, ולפי"ז אין לעמוד תחת עץ וכדו', ועי' אג"מ ח"א קמד).

עוד מצאנו בצידה לדרך (מ"ד כב פ"ב) דמשום שמקבילין פני אביהם שבשמים, מברכין מעומד ודרך כבוד מלושב בגדיו, וחבריו עמו.

וביסו"ה (ש"ט פ"א) הוסיף דאף בעת הליכתו לקדש הלבנה ישמח בלבו שמחה עצומה, כי **הולך הוא להקביל פני השכינה הקדושה**.

בתשו' הרשב"א (ח"ד מח) הביא השואל ד' הר"מ מקוצי דאין לקדש בליל שבת משום שהוא מקבל פני שכינה ושמה הלכה דיש תחומין למעלה מ"י, והוי כאילו מקבל רבו למעלה מעשרה שהוא חוץ לתחום. והרשב"א דחה ש"י זו מכמה טעמים.

גדר הברכה על ההתחדשות או האורה

בגמ' סנהדרין מא: עד כמה מברכין על החדש פירש"י על הלבנה בהתחדשה. עד שתתמלא פגימתה, וכ' רש"י אבל בתר הכי לא שייך למימר מחדש חודשים שהרי כבר נושנת היא. ומבואר לכאוי דהברכה היא על ההתחדשות. וכן שם מב. מבואר דאין הברכה על מה שמוסיפה אור כיון דהוי אורחיה עיי"ש.

אך מאידך משמע בד' האגור שהובא בב"י דאין לקדש אלא בלילה משום דשרגא בטיהרא למאי אהני. ובמהר"ח או"ז כ' שצריך שתהא זריחתה ניכרת על הקרקע. [וכן לשון הרמ"א (עפ"י האגור) "בשעה שהחמה זורחת ונהנין מאורה"].

אמנם מהא ליכא ראייה דהא כ' המהרש"ל [הובא בביאור הלכה] דההנאה היא לכלל העולם ועיקר הברכה נתקנה על החידוש, ולכן סומא חייב. וכע"ז כ' באג"מ (חו"מ ח"ב מ"ב), דברכת הלבנה אינה על ההנאה ומ"ש הרמ"א בשעה שנהנין מאורה הוא רק להדורא בעלמא, [וראייתו מהרמב"ם שאפשר לברך בחידושה אף שאינה מאירה].

אבל הלבוש כ' להדיא בטעם שצריך שיוכלו ליהנות מאורה, "שאין הברכה **אלא על אורה**".

ובאמת נראה דהוא פלוג' בראשונים דבל' הברכה "שלא ישנו את תפקידם", פירש"י - מצוה שצויתם להתנהג בהילוך תקופותיהם. אבל המח"ו הביא כנ"ל וכ' פי' אחר - שמש להאיר ביום וירח בלילה. ולכאוי נחל' ב' הפי' אם הברכה על הילוך התקופות או על האור.

והצפנת פענח בהל' ברכות (י"ז), כ' דהברכה משום דנהנה, ולכן במקום שיש אור ליכא לברכה. ועיי"ש דאיכא ב' צדדים אם הברכה על החידוש או על הראיה. [ועיי"ש בטעם שאין מברכים ברכת החמה בכל שנה]. ועי' בהגהות ריעב"ץ דע"י הברכה וההודאה על הנאת האור נחשב כקבלת פ"ש.

עי' עיני שמואל סנהדרין שם דאיכא ב' ענינים בברכה, א' על גוף בריאתה שנבראת והב' ענין התחדשותה שהוא סימן על התחדשות ישראל לעתיד.

מוצאי שבת

במס' סופרים פ"כ ה"א אי' ואין מברכים על הירח אלא במוצאי שבת, כשהוא מבושם ובכלים נאים. והובא בתר"י ברכות (כא ד"ה נהרדעי) עיי"ש. ובס' הפרדס המיוחס לרש"י כ' לעולם הנה ברכת הלבנה בלילי מוצאי שבתות כשתיהה נקי בלבוש וטוב לך שכך עושין במתיבתא.

ונפסק בשו"ע תכו אין מברכין על הירח אלא במוצ"ש כשהוא מבושם ובגדיו נאים. וכ' הרמ"א - ודוקא אם ליל מוצ"ש קודם י' בחודש אז ממתניין עד מו"ש, אבל אם הוא אח"כ אין ממתניין וכו' שמא יעבור הזמן.

ועי' מג"א בשם המגיד מישירים שכשמקדשין הלבנה במוצ"ש תהיה הצלחה, ושמתכסה ולא תוכלו לברך אותה החדש לא יהיה מוצלח ח"ו. [משמעו אף אם יקדשו אח"כ בחול].

אבל דעת הב"ח והגר"א שאין להחמיץ המצוה, אלא מיד אחר ג' ימים מהמולד מקדשין. וכבר כ' כן רבינו מנוח (י"ז) שהפוסקים לא רצו לכתוב האי דינא דמס' סופרים, "לפי שאין הדעת נוטה שיחמיץ אדם מצוה הבאה לידי, מי יודע סבות העולם ומקרייו ומונעיה רבים שיכולים לבא על האדם, לכן כל ירא אלקים יברך תיכף שיראנה בחידושה ולא ימתין עד מוצ"ש".

ועי' אג"מ ח"א קמג דלשי' הרמב"ם הענין של קבלת פני שכינה הוא **רק בלילה הראשון** דע"ז אמרו כל המברך על החודש **בזמנו** כאילו מקבל פני שכינה, ועיי"ש דדרייק מהר"מ דדוקא בלילה הא' בעי מעומד.

ובמהר"ח או"ז (דרשות פר' עקב) כ' שמהר"ם היה מקדש הלבנה אף בחול אבל היה לוקח מקטורן של **שבת**. וכ"כ היוסף אומץ [תעג] ואפי' אם מקדשה בחול מצוה לבלוש **בגדי שבת**. ...ויש לי ג"כ סרבל **מיוחד לקידוש לבנה**. ועי' הגהמ"י (ס). וכ"פ הרמ"א בס"ב.

שלום עליכם

במס' סופרים בסיום כל הנוסח, ואומר לחברו שלש פעמים שלום, וילך לביתו בלב טוב. והטור [שהביא ממ"ס] סיים שאומר ג"פ שלום עליך. ובדרשות מהר"ח או"ז (עקב) כ' ונותן שלום לג' בני אדם או אם אין שם אלא אדם אחד נותן לו שלום ג' פעמים.

וטעם המנהג כ' המט"מ (תקמ) משום שאומרים כלפי האויבים תפול עליהם אימתה ופחד, לכן ראוי לומר לחברו לא עליך כי אם שלום. ובלבוש כ' ונותנים שלום זה לזה... **משום שמחה שקיבלו פני השכינה**. ועי' א"ר בשם האר"י דהוא שלא יהא קטרוג.

ואמירתו בל' רבים ג"כ מובא בא"ר שם לומר שלום עליכם ג"פ. וכבר כ' כן בצידה לדרך ועיי"ש (מובא בקש"ק סנהדרין) שכ' ואומר לאחריים העומדים שם שלש פעמים שלום **אליכם**, וישכון באהליכם, וישיר מעגליכם.

שער הציון

מעומד

סנהדרין מב. תנא דבי ר"י אלמלא לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהן שבשמים כל חודש וחודש דיים. אמר אביי הלכך נימרינהו **מעומד**. ובביאורו מצאנו כמה שיי' דרש"י פי' מפני **כבוד שכינה** שהוא מקבל וברש"י על הרי"ף ברכות נוסף עוד, כדי לקבל פני שכינה **במרא**. וכ"כ רב"ח בפר' "מפני אימת מלכות שמים". ובמח"ו כ' שאין דרך להקביל פני רבו אלא מעומד.

וביד רמה כ' שהוא כמקבל פני המלך. ועוד כ' היד רמה כ' פי' אחר דמעומד אינו מצד קבלת פני השכינה אלא "כיון דחשיבא האי ברכה כולי האי".

וכ' המנהיג (הל' הלל) וצריך לברך מעומד, ולבסוף כשהוא מברך **פוסע ג' פסיעות**. ע"כ. ומבואר דהוא כדין עמידה לפני המלך שמצינו בהל' תפילה. לכל הנ"ל דין עמידה הוא משום קבלת פני שכינה, אך מצאנו שיי' אחרות בראשונים:

רבינו מנוח (יז) כ' שצריך מעומד שהרי עדות והודאה היא על הש"י וכו' וכל עדות צריכה להיות מעומד. וכ"כ האהל מועד (ברכות ג') - וצריך לברך מעומד שהרי עדות הוא על השי"ת שהוא ברא העולם, **ועדות מעומד**.

והאשכול (כג) כ' דדין מעומד הוא מדכתיב **החודש הזה לכם, וילפי מוספתתם לכם** שבספירת העומר, (עי"ש דשי' שכל שש המצוות דכתיב בהן "לכם" ילפי מספיה"ע דבעי מעומד). וכ"כ האבודרהם בהל' ציצית.

צורת העמידה

הטור כ' על מ"ש בגמ' מרימר ורב זוטרא הוי מכתפי להו פי' דרך חשיבות, וביאר הב"ח דר"ל שלא היה כ"א עומד בפני עצמו ומברך אלא נתחברו יחד כתפיהן להדדי ומברכין יחד שזהו דרך חשיבות. (ועי"ש בשינויי נוסחאות דהוא דרך הכנעה),

א"י במס' סופרים (פ"כ ה"א) **ותולה עיניו כנגדה ומיישר רגליו ומברך**, והביאה הטור וכ"פ השו"ע תכוב, (ומבאר במח"ו (סדר ר"ח ד) רק דהפך קודם מיישר רגליו ואח"כ תולה עיניו וסיים. ועומד ומברך את הברכה ליוצרה). ביסוד ושורש העבודה (ש"ט פ"א) כ' ורגליהם רגל ישרה כמו בתפלת י"ח, ולצד מזרח דוקא.

אכן ע"י ברבנו בחיי שכ' ומיישר רגליו **כנגדה** וכו' ומשמע דהברכה כשעומד ופניו ללבנה.

רקידה ושמחה

במס' סופרים א"י ורוקד שלש רקידות כנגדה ואומר שלש פעמים כשם שאני רוקד כנגדיך... והובא בטור, וברמ"א תכו, ב ורוקד ג"פ כנגדה ואומר תפול עליהם וגו'.

בפי' תלמיד הרמב"ן (סנהדרין) גר' במ"ס וזוקר שלש זקירות ואומר כשם שאני זוקר כנגדך... כך אם יזקרו אחרים כנגדי אל יגעו בי. וע"י רבינו מנוח (הל' ברכות יז) שכ' ונהגו ג"כ להגביה רגליהם ולהזדקק כנגדה [ועי' לק' בהמ"ד]. ובארחות חיים (הל' ר"ח יד) כ' ורוקד ומדלג ג"פ כנגדה. (וכן בכל בו סי' מג).

וע"י מאירי בגמ' שם עמ"ש מרימר ומר זוטרא מכתפי ומברכי. שכ' והזכירו בכאן על מקצת חכמים שהיו קופצין ומברכין, וכן נהגו רבים עכשיו לעשות **שלש קפיצות דרך שמחה וחיבת מצוה**. וכע"ז כ' בס' הבתים (ברכות ש"ג) וחכמים הראשונים היו מכתפין ומדלגין כשמברכין ברכה זו. [אבל הטור (תכנ) מפרי' דרך חשיבות כדלעיל, והיד רמה פי' שהיו נסמכים על כתפי עבדיהם כדי לברך מעומד]. ומבואר דג' הרקידות כנגדה הוא מדין שמחה, וכן מבואר בסידור הרוקח (קח) משום דמקבל פני שכינה, וכ' שם דהוא טעם מיוחד לרקידה דוקא כמו והחיות רצוא ושוב, עי"ש.

[אך רבינו מנוח שם פי' בהא דמכתפי אהדי שהיו מגביהין זא"ז על הכתף כדי לראות את הלבנה, וזהו החיוב מצוה שמדלגים כנגדה כדי לראותה ולהקדים ברכתה. וסיים דמי שרואה אותה להדיא אין לו דלגלג א"כ הוא עושה כדי לחוש לכבודה של מס' סופרים].

וע"י או"ז הל' ר"ח על הגמ' מרימר ומר זוטרא מכתפי להו ומברכי, י"מ שהיו עבדיהם **נושאים אותם על כתפיהם מרוב שמחה** כשהיו מברכים על חודש הלבנה.

וטעם אחר איכא בס' המנהגות לרא"ש מלוניל - והאי דנהיגין לרקד לפניה טעמא דהא מילתא משום **שמחה שחייבין אנו לשמוח על מצוה ראשונה שצוה הב"ה לנו**, ועוד שיש לנו לשמוח הרבה על שקבלנו פני השכינה.

וע"י דרכי משה שכ' ודע כי כל ענינים אלו שצריכים להיות בשמחה בקידוש החודש וענין הריקודים, יש לו סוד גדול בדרך הקבלה, וכבר הארכת... וכתבתי שכולם הם ענייני **שמחת נישואין** שהאשה חוזרת ומתקדשת לבעלה... וכ"פ הרמ"א שם ס"ב - כנס"י תחזור להתדבק בבעלה שהוא הקב"ה דוגמת הלבנה המתחדשת עם החמה... ולכן עושין שמחות וריקודין בקידוש החודש דוגמת שמחת נישואין.

מקור מנהגי קידוש לבנה

מוסכת סופרים פ"ב

ה"א, ואין מברכים על הירח אלא במוצאי שבת, כשהוא מבושם ובכלים נאים. ותולה עיניו כנגדה ומיישר רגליו, ומברך: אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם, חק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם, ששים ושמחים לעשות רצון קונם, פועלי אמת שפעולתן אמת, וללבנה אמר שתתחדש באור יקר ועטרת תפארת לעמוסי בטן, שהם אתידים להתחדש כמותה ולפאר ליוצרים על שם כבוד מלכותו, בא"י מקדש חדשים. [ונוס' הספרים "מקדש ראשי חדשים"].

ה"ב, ואומר שלש פעמים סימן טוב, סימן טוב לכל ישראל, ברוך יוצרך ברוך עושך ברוך קונך ברוך בוראך. ורוקד שלש רקידות כנגדה ואומר שלש פעמים כשם שאני רוקד כנגדיך ואיני נוגע בך, כך אם ירקדו אחרים כנגדי לא יגעו בי. תפול עליהם אימתה ופחד, ולמפרע. אמן אמן סלה הללויה, ואומר לחברו שלש פעמים שלום, וילך לביתו בלב טוב.

קידוש לבנה - יסוד המצוות

...מבואר שמצות הקידוש אינה לצורך הירח ולא לכיון דבר מהמעשים והפעולות אליה ואל טבעה, רק לעשות אותה סימן נאות קבוע מיוחד לקבוע ממנו כל מועדי השנה, אשר הם יתדות נאמנות, תקעה אותן התורה לקבוע בלבנו אמיתת היכולת האלקי על המנהג הטבעי, ועל שדוד כל המערכות עליות ותחתיות, כי הוא שורש מונח לתורה האלקית ולכל מצוותיה, כי על כן אמר ראשון הוא לכם לחודשי השנה, כי ניסן אב לכל החודשים בענין הזה הנפלא.

...והוא מה שיראה כוונתם ז"ל באמרם החודש הזה לכם ראש חדשים, שנתקשה משה בחידוש הלבנה, עד שהראה לבנה בחידושה ואמר לו כזה ראה וקדש. כי מה קושי יש בשיצוה עליו... אלא הכוונה על רוב התנאים והדברים הדקים שראוי לצרף עמה, עד שהראה לו הענין במשל המלאכה עצמה, ואמר כזה הענין ראה וקדש. והנה א"כ עפ"י העיונים האלה הוא מבואר, כי היושבים לפני ה', המצויים אצל המצוה הזאת הנפלאה, הם אשר יתרחקו ראשונה משבושי הדעות... כי הם יראו אמתתן והם אשר יזהירו את העם ויביאום להוסיף כח דעת ויראת ה', להכין לפניו כל עבודתם, כי הוא יתברך הפועל כל והמושל בכל.

עקידה שער לז

תגובות

קריאת קרי בס"ת

בגליון ע"ו בענין הזכרת השם, שהביא השואל כענין לגבי קרי וכתוב בספר תורה, אם הבעל קורא צריך להביט בכתבי, הנה נחלקו בזה האחרונים, דהפמ"ג (או"ח סי' קמ"א א"א סק"ט, וסי' קמ"ג מש"ז סק"ב) פשיטא ליה דבכה"ג אין איסור לקרוא בעל פה, [ולכן כ' דאף בנטף שעוה ע"ג אותו כתיב, ה"ז קורא בע"פ]. ואילו השערי אפרים (ש"ג סי"ג) פשיטא ליה שצריך לראות בכתב ולקרוא לפי המסורת, וכ"ד האגר"מ (או"ח ח"א סס"י לב) שכ' דמסתברא דבנטף שעוה על הכתיב צריך להוציא ס"ת אחרת, כדי שלא יקרא כפי המסורה בעל פה. (ובנטף שעוה במק"א בס"ת, ע"י בביה"ל סי' ל"ב סי"ז ד"ה טיפת).

י. פי"ש

הערה בענין הכרת הטוב

מ"ש הרב סיני פרלמוטר שליט"א להביא ראייה מעוג מלך הבשן, שיש חיוב הכרת הטוב כשלא נתכוון להיטיב, לכאן אין ראייה דאיה"נ דשכר יש לו אבל הכרת הטוב לא מצינו. [ומה שיש חיוב הכרת הטוב לדומם אינה קושיה, ואכמ"ל].

י. א. ברייזר

דרושים לחברותא

שעה	מקום	נושא
אחרי הנץ	פתוח	דף יומי
9:00-1:00	בית אליהו	מס' ביצה ניון
9:30-1:00	משובב נתיבות	גמ' אנגלית
9:00-1:00	ברית יצחק	עיון הלכה
9:00-1:00	קצה"ח	דף יומי
9:00-1:00	ברכפלד	ה' נידה
9:00-1:00	חפציבה	גמ'
9:00-1:00	פתוח	קנין הלכה
9:00-1:00	פתוח	כיצס מברכין
אחרי הנץ	פתוח	מועד הספק
10:00-12:00	נפש חיים	כשרות
4:00-7:00	פתוח	כיצד הרגל
שעה וחצי	ברכפלד	פתוח
4:00-7:00	זכרון משה	דף יומי
2:00-4:00	יחל ישראל	פתוח
4:00-7:00	ברכפלד	ה' ציצית
5:00-7:00	בית יצחק	גמ'
4:00-7:00	ברכפלד	סת"ם
שעה וחצי	בית שלום	חו"מ
פעמיים בשבוע	פתוח	גמ'
2:30-4:00	אזור זכרון משה	חזרה חולין
10:00-11:00	קרית ספר	שבת התחלה
8:00-10:30	היכל יצחק	ב"ק/כתובות, חזרה
9:00-11:00	גבעה דרומית	מפעל הש"ס
9:00-12:00	זכרון משה	גמ'
9:00-11:00	היכל יצחק	מ"ב
8:00-9:00	קרית ספר	יו"ד - או"ח
6:00-9:00	ברכפלד	עמוד עיון

בקר

אחר"צ

ערב

נושאי הפרשיות הבאות

בשלה - ט"ו בשבט ופרות א"י

יתרו - זכור את יום השבת (כ,ג)

משפטים - השבת אבידה (כג,ד)

תרומה - כבוד מקדש מעט (כה,ה)

ד"ת מתאימים [עד 700 מילים]

אפשר להניח בצירוף שם מלא ומל', בתיבת "עומקא דפרשה" בפתח אוצה"ס בית יוסף רח' שדי חמד.

או לשלוח בדוא"ל הנ"ל.

חומר יתקבל בכל שבוע עד יום שלישי בערב [ד"ת בכת"י עד יום א'].

אין המערכת אחראית להחזיר כתבים או דיסקים.

הערות והארות לחידו"ת שבגליון ניתן לשלוח לדוא"ל:

gal200@neto.bezeqint.net או בתיבת "עומקא דפרשה".

המערכת מתיחסת לתגובות רק תחת שם מלא.

(בפרסום התגובה אפשר להשתמש בר"ת).

שהשמחה במעונם

פר' בא

שמחת הבר מצוה לבן הרב יצחק זאב פיש
תתקיים אי"ה באולם "היכל יצחק" רח' ח"ח 6 ק"ס
ביום שב"ק לאחר תפילת מוסף

שמחת הבר מצוה לבן הרב משה מדן
תתקיים בהיכל ביהמ"ד "שיח יצחק" רח' מס"י פינת חת"ס
ביום שב"ק לאחר תפילת מוסף

שמחת הקידושא רבה לרגל הולדת הבת
להרב אריה גליברסון, תתקיים אי"ה בביתו
ברח' נתיה"מ 22/2 בק"ס בשב"ק משעה 10:00

שמחת השלום זכר לרגל הולדת הבן
להרב שמואל קניג
תתקיים בביהמ"ד "איחוד האברכים"
רח' נתיה"מ 2 ק"ס

דרשות שב"ק

פר' בא

שיחת הגאון רבי ברוך מדן שליט"א
תתקיים בהיכל ביהמ"ד "קהילת קצה"ח"
בין קב"ש למעריב

שיחת הגאון רבי ברוך מדן שליט"א
תתקיים בהיכל ביהמ"ד "היכל יצחק" (מצד שמאל)
בליל שב"ק בשעה 9:00

שיעור בפרה"ש מפי מורנו המרא דאתרא שליט"א
תתקיים בהיכל ביהמ"ד המרכזי
רח' שד"ח 18 בשעה 8:30

שיחת חיזוק בענייני אמונה ויציאת מצרים
תתקיים מפי הרה"ג ר' אליהו דיסקין שליט"א
בהיכל ביהמ"ד ק. משך חכמה (קומה א')
במוצש"ק בשעה 9:20

ברכת י"שר כח

לכותבים הנכבדים שליט"א
שמלבד יגיעתם להעלות ד"ת לפני רבנו
נדבה רוחם אותם להשתתף
בעלויות הוצאת הגליון
לאור העולם